

**Ngwuja'ri ngwanni ngwullu je
Bulij
Küründüj gi'ra rom
Äni kitabanu**

Bulij gwullu ngwuja'ri ngwee ngwuje ülliji ngwikirijinä kündär gani Küründüj, giru gündär gipa ken gidi Ngwügirig anni jung kay gwadi ele 'denggen. Nginde gwuru gwanni gwü'di'rü yiiru ye a gi'doonga gidi Ngwaalu ji ngenone ngwuje be or'temaji ating je iliji ndi ombaja ating je ukäji ngwuja'ri ngwüllinä. A be kajidi ji 'denggenanu gwonyadu. No ngwulli ngwuja'ri ngwee ngwuje ngwe enggaci gay gidi ge'te yi'ral aar ele kayalu 'denggenanu gwerre nding obani.

Yi'ral yiru nono ngwikirijin ngwoko Küründüj ngwüpäjä Bulijing yi'ral nono ndi ari gwa'ti ligor le'te pu ngwaalu ngwudi ngwü'riny ngwudi gi'doonga na ndi ari gwä'tüdi doo'ra dükäjäär 'didanu. No ngwube ulli ngwuja'ri ngwuja'ranu ngwee gwonyadu ngwani ligo'ro lüngün na ngwani yiiru yidi ondaci ngwüjü ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi Yicu ngwanni ngwornaca je Ngwaalu. Nginde 'to gwenggaca ngwikirijinä ojeme gwe gwudi ape yiiru yidi ngwü'riny aar ngwe gataji ngwüjü düwä ngwudi Ngwaalu na yiiru yidi Ngwaalu ngwaalu ngwoko ngwu'ter (yi'raany 9-10).

Yajang yidi ngwuja'ri

1. Bulij gwica Ngwaalinga yäy 'tu (1.1-11)

2. Bulij na gi'doonga gidi Küründüjġng (1.11—7.16)
3. Gataji ngwġkirġjġnā dšwā ngwudi Yāwšdiyāng (8.1—9.15)
4. Bulij gwuruca yelenya yšngšn gwuru doo'ra dškājāār (10.1—13.16)
5. Aganni gwudi mġ'rā (13.11–13)

Aganni na or'temaji

¹ Ngwuja'ri ngwee ngwġndġ 'dšnggšny āny gwani Bulij gwubupa Ngwaalu ngwuru doo'ra dškājāār didi Yicu Kirictu, na gidiweengga dege dani Timijawuj.

Ngwškācġ nje gi'donga gidi Ngwaalu kšndār gani Küründšj, ngwšjġngā le 'dar ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru ngwanni ngwati ji ngwaalu 'dar ngwani Akayiya.

² Ara je gu yġmġ'rš ji ara je adatalu ji gwudi Papa gwege gwuru Ngwaalu na Deleny dege dani Yicu Kirictu.

³ Ar ortada Ngwaalinga na Papang gwudi Deleny dege dani Yicu Kirictu, Papa gwanni gwuru dġnā ngwuru Ngwaalu ngwudi or'temaji 'dar. ⁴ Ngwaalu ngwanni gwati nje or'temaji gġdġrbānš dege 'dar nunnu 'to ar or'temaji ngwšjš ngwanni ngwa ji gġdġrbānš dere, ar je or'temaji anaku or'temajar nje gu Ngwaalu.

⁵ Ndi ari anaku ma aar nje gu yi'rendeny yidi Kirictu 'dšnggšngšn aw nono ndi eelle gwege, yiru gu 'to ndi ari nginde gwe gwani Kirictu, aar nje or'temaji gwšngšn aw nono. ⁶ Manari nyii gilo lġyš dġrbā, yiru gu gwani nga nga nunnu nga obe dšwā de nga mbuji gilangġng. Manari

nyii gilo lübidî düwä de, dübidüiny de gwani or'temaji gwalu gwanni gwata je gäbici ngaa määtä yiguri giyi'rendenyanu ye'te ye'te yanni yimbuji nje. ⁷ Na ge'taji gwäri gwani nga nga, nggwo gwümätinälü ndi ari nyii lilingidî ndi ari anaku acajida gu giyi'rendenyanu yäri, no 'to ngaa la acajidi ndi or'temaji gwäri.

⁸ Nyii la'ti bupa ndi aang 'ti lingidî gwani ngweengga ndi ari yüündä yäri yanni yimbuji nje ngwaalu ngwani Ajiya. Nyii liju gidirbänü dacaji njalu dipana giyiüma yäri ndi nyii üpini 'di nyii gätiji miding ngwäy. ⁹ 'Didanu giyig-oranu yäri nyii licinänü ndi ari lübidî nje gwälü lani yi'rany. A be yi'ral giyee yimbuji nje nunnu aa'ti nyii la gatada ngwäy giyigo'ro yäri, nje be gatada Ngwaalu ngwanni ngwati 'di'riyi ngwüjalü giyi'ranyanu. ¹⁰ Nginde gwuminje gilängidiyâ giyi'rany giyee yiki gwulleny a gwunje gilängidiyi. Gwumiiny gu ge'taji ndi ari gwa ji gwunje gilängidiyi, ¹¹ anaku gataji nje gu düwä otaci gwe Ngwaalingalu gwalu gwani änyängä. Ya be gäbici ngwüjü ngwonyadu ngwunje cijji Ngwaalinga yäy 'tu gwani gataji düwä gwanni gwuma aar nje gi'tiji 'dingini gwe otacingalu gwudi ngwüji ngwonyadu.

Bulij gwarra mung 'ti o'ra Küründüj?

¹² İringini gwäri gwuru be nggwee gwenene ndi ari yigor yäri yicinüiny yänü ndi ari eelle gwudi yigo'ro yäri gididlä na 'danggalu, gwuru eelle gwanni gwuju'ru ngwuru 'didanu gwanni gwindi Ngwaalu. Nyii larru gu no ya'ti nje arru bebere gwe gwudi didlä, aar be ärrini yimirü ye

yidi Ngwaalu. ¹³ Ndi ari la'ta je üllijä ngwuja'ri ngwere ngwanni ngwa'ti linginna nda je uli ngaa je lenge. Äny gwuge'taja ndi ari, ¹⁴ anni minje lengeda nono yoko, ya ji ya je lenge ku nunnu ara je gäbiciji nje iringini anaku nyängä je la ji la je iringini komon nggä'di gidi Deleny dani Yicu.

¹⁵ Yiru giyee yanni yigäbiciiny nyi be icinänü nyi ge'taji ndi ari nyi ila 'danggalu gwerre gwerre nunnu ngaa jayanu yomon rom. ¹⁶ Nyi ge'te ndi millida 'danggalu kay ndi ele ngwaalu ngwani Majiduniya na 'to minyi ele minyi kwodalu Majiduniya. Nunnu nyii ge'te kay nyi o're Yäwüdiyä. ¹⁷ Anni gege'tiny gu no, yigege'te nje 'ti'tire? Na äny gwati gege'te nono ngwüji ngwudi didlä? Ngwuja'ri ngwüny ru ngwe'te ngwe'te ndi ari nyi ari, "Yäy, yäy" na, "Bäri, bäre?"

¹⁸ A be 'didanu anaku ru gu Ngwaalu ligor le'te pu, ngwuja'ri ngwäri 'danggalu ngwa'ti ani "Yäy" na "Bäri." ¹⁹ Ndi ari Giji gidi Ngwaalu Yicu Kirictu, gwanni gwondacara je gwe äny na Jiliwanij na Timijawuj, gwa'ti ani "Yäy" na "Bäri," aar be ru ndi ari 'dunggüngün yiru gu giyomonalu 'dar ndi ari yani "Yäy." ²⁰ Yere ya'ti ngwuja'ri 'dar ngwonyadu ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwaru ngwe, ngwani "Yäy" ndi Kirictu. Na no nginde gwe, ngwuja'ri ngwani "Yiru gu" ngwati ar ngwe ari ar ngwe näji Ngwaalinga. ²¹ Gwenene Ngwaalu ngwuru ngwanni ngwadi nje gäbici alanga gwüpäng ar mätinälü 'di'däny ndi Kirictu. Gwanni gwäbräji nje, ²² aar nje ngidä ar ru lüngün gwuge'te Ligi'rämä lüngün

giyigoranu yege lani änijälü ngwudi yi'ral yanni yadi ele ndi ji.

²³ Ngwaalu ngwuru ngwanni ngwänggädiny ndi ari, ngaa linädiny ngaa je 'ti be o'raca kündär gani Küründüj nunnu aa'ti ngaa la ji giyüündä.

²⁴ Aa'ti ngaa la ari nunnu nyii linyaca je yiima ye ndi änni Ngwaalu gwalu, aar be ru ndi ari a lapajidu yiiru gwani jayanu gwalu, ndi ari änni gwe Ngwaalu gwalu, ngaa limätinälü.

2

¹ Äny gwuma dinga kay ndi ari nggwa 'ta be gwa je ilijä manari ila gwüny gwadi ru gwada je gäbici ngaa runi. ² Ma be ari äny gwuma je gäbici ngaa runi, amne yäru gwuru gwanni gwadiny gäbici nyi jayanu nga nga lä'tüde lanni liminje runiye? ³ No äny gwüllijä je ngwuja'ri ngwanni ngwullu nje, ndi ari ma ji manari äny gwuma ila, aa'ti ngaa liny kiyi liguri ngaa lanni laadiny gäbici nyi jayanu. A äny gwicinä je gwänü 'dar, ndi ari jayanu gwüny gwalu gwuru 'to 'dar. ⁴ Ndi ari nggwüllijä je ngwuja'ri ngwanni ngwullu nje gwerre, runi gwe gwupa gwulleney, ligor le lümä, yal ye ngwäy, aa'ti nunnu nga je runiyi, aar be ru ndi ari nga je enggaci ngaa lenge ämning gwanni gwämnä je gwe 'tu'tu giligoranu lüny.

Düdäniji dijänü danni diki

⁵ Manari diji dere ndo dima ge'te runing, da'ti nyi runiya gwulleney nono runiyara je gu 'dar, yiru gu maani a be ya'ti yinje gendajani. ⁶ Reraji

gwanni gwuma gwe reraji lonyadana, gwum-butu nono. ⁷ Gwenene yiru gu ndi ari gwadi aang manni dūdānījānū aang or'temaji, ndi ari aa'ti gwa runi anaji ligoralu. ⁸ Yāy gu no, nggwa je pācālū ndi ari āmnār mana. ⁹ Yanni yīgābīcīny ngaa je be ūllijā ngwuja'ri, yiru ndi ari nyi engga ngaa gilo limātinālū 'di'dāny ndi idāji ngaa 'dengenaji yi'ral 'dar. ¹⁰ Manari ngaa lima dūdānījī dījānū dere, diny dūdānījī 'to. Na manari gwanni gwuminy dūdānījānū giyi'ral yere, manari yiju yere ndinje dūdānījānū, gwuminy dūdānījānū ngwāyānū ngwudi Kirictu gwani nga nga. ¹¹ Nunnu aa'ti dijego'rr dinje gu mbojaji. Ndi ari a la'ti i'dādānū gay ge gidi dijego'rr.

Ligor lipidi Buljanu Trawuj

¹² Gwenene anni miny obani kūdār gani Trawuj ndi ondaci ngwūjū ngwuja'ri ngwanni ngwujaw gwani Kirictu, nyi mbuji ndi ari Ngwaalu ngwuminy igitiji gay ndi ape yiiru. ¹³ Nyi 'tina ādiyā liguralu ndi ari āny gwa'ti mbuju diwengga dani Titūj, nyi ele nyi aganni ngwikirijina nyi be 'di'ri nyi ele Majiduniya.

Ndi dami gwudi Kirictu

¹⁴ Nyi be ci Ngwaalinga yāy 'tu, ngwanni ngwati nje ūktini yomon 'dar ndi dami gwudi Kirictu. A bebere gwe gwege gwani nginde aar gwe ape ngwaalinganu 'tuur nono dūwā dami nunnu ngwulinginni ngwūjānū 'dar. ¹⁵ Ndi ari Ngwaalu, a liru gi're'reny gami dūwā didi Kirictu ngwūjānū ngwanni ngwadi gilāngidini na ngwanni ngwadi ayi. ¹⁶ Ngwūji ngwoko ngwanni ngwadi ayi, a liru dūwā diki didi yi'rany

na ngwüjì ngwoko ngwanni gílàngìdìní, ar ru düwä dami didi midi. Na yäru gwuru gwanni gwubidaranu yiiru ye yiru gu no? ¹⁷ A lä'tüdi nono ngindeng je lonyadu ndi ari a lapu yiiru ngwuja'ri ngwe ngwudi Ngwaalu ar gu bila. Aar be ru manni ndi ari ndi Kirictu, a londaja ngwäyänü Ngwaalu yigor ye 'didanu ar ru nono ngwüjì ngwükäjä je Ngwaalu.

3

A liru ngwïnäd ngwudi gekajidi gwanni gwuyang

¹ A la o're mana ndi aalu ndi orta yigo'ro yege? Na a gilo lānggādī ndi ari a līmīnā ngwuja'ri ngwudi ola nono ngwüjì ngwoko ngwu'ter aar ila 'danggalu nje inggidi ngwüjì ngwu'tere? ² Nga nga yigo'ro yalu, ngaa liru ngwuja'ri ngwārī ngwanni ngwüllinā giyigoranu yārī aar linginni a je ngwüjì 'dar uli. ³ Nga nga linggida ndi ari nga nga liru ngwuja'ri ngwanni ngwīndī ndi Kirictu, ngwani yiiru yārī 'danggalanu. Ngwuja'ri ngwee ngwa'ti üllinā yebo ye aar be üllinī Līgī'rīm le lidi Ngwaalu ngwanni ngwumidu. Ngwa'ti üllinā kimindi giru gū'rī aar be üllinī kimindi giru ligor lidi dijī dūmnā.

⁴ İcīnānū gwanni gwuru gu no, gwege gwuru gwīndī ndi Kirictu ngwäyänü Ngwaalu. ⁵ Ya'ti ani nunnu alanga yigo'ro ye yege a lätī yiima ndi ari yi'ral yere, aar be ani ndi ari yiima yege 'dar yīndī Ngwaalu. ⁶ Nginde gwätādī nje yiima liru ngwïnäd ngwapu yiiru yidi gekajidi gwanni

gwuyang, gwä'tüdi gwudi ngwuja'ri ngwüllinä, ngwube ru gwudi Ligi'rīm. Ndi ari ngwuja'ri ngwanni ngwüllinä gwati 'rinyidi a be ngwuja'ri ngwani Ligi'rīm gwati midiyi.

⁷ A be gwenene manari yiuru yanni yati 'rinyidi yanni yüllinä kimindi, yäti näjing gwuru gu no, 'di a ngwüji gwudi Yijiräyil ami'rati ndi ombaji Müjäng ngwäyanü aar 'ti burnu ndi ombaji gwani näji gwudi buri gwanni gwuju ngwäyanü ngwube aji ngwü'räti, ⁸ yiuru ya be ru'tani awa yidi Ligi'rīm lanni läti näjing gwupana? ⁹ Manari yiuru yanni yati obalu diji de yinäjinä gu no, a be yiuru yanni yati düniyi dijälü ya be ru'tani awa! ¹⁰ Ndi ari yeke yäti näjing gwerre, ya'ti ba be äti näjing gwenene ma aar je idiyi näji gwe gwanni gwupana. ¹¹ Na manari yiuru yanni yati ü'räti yindi näji gwe no, gwa be ru'tani awa gwanni gwati 'ti medadu!

¹² Yäy gu no, anni ätär ge'tajing nggwee gwuru gu no, a la be 'ranu. ¹³ Alanga la'ti la ru nono Müjäng gwanni gwügwü'rübänä direda ngwäy nunnu aa'ti ngwüji gwudi Yijiräyil ngwombaji näjing anni ma buri ji ndi ele gwadi ü'räti ngwabralu ngwäyanü ngwüngün. ¹⁴ A be ngindenga lirimidü ya'ranya ndi ari 'di komon gidi gweneneng, lima je dired ndee de'te de'te dannii düllälü ngwäyanü gwudi Müjä ndo düllälü ngwuje rimiyi ngwäy ma ji ma aar uli ngwuja'ri gwudi gekajidi gwudi gwerreng. Dima 'ti äbrinä kay ndi ari dadi äbrini kay 'dogo ndi Kirictu. ¹⁵ 'Di komon gidi gweneng, dired ndee

ndona dimilliding je ngwäy ngwudi yigor yegen manari lima uli gitab gidi Ngwaalu ganni gullu Müjä. ¹⁶ A be manari diji dere dima gwürli ligor lüngün ngwo'raci Delenya, dired ndee da äbrini ngwäyanü. ¹⁷ Gwenene, Deleny diru dani Ligir'im, a ngwaalu ngwanni ngwati gu Ligir'im lidi Deleny ji, gätini linginalu gwati ji. ¹⁸ Na alanga lanni la'ti gwü'rübänä direda ngwäy a lombaja näjing nggwo nono kalmandranu. Nunnu aar nje näji gwürläda 'dunggüngün ar linganni ngindeng näji gwe gwanni nggwo gwugendadu gwindi Gideleny danni diru Ligir'im.

4

Yu'rin giyimo yiru gilü

¹ Yäy gu no, anni ape nyii yiiru giyee ina gwe gwudi Ngwaalu, nyii la'ti la muli nono. ² Nyii lima be manni gäbici elelleng yu'rimi gwanni gwuru yaaru nyii 'ti i'däjä ngwüjänü nyii 'ti gwürlü ngwuja'ri ngwudi Ngwaalu. Nje be ge'talu gilingenalu yanni yiru 'didanu nyii olada yigo'ro yäri giyigoranu yidi ngwüji 'dar ngwänyänü Ngwaalu. ³ Na manari ngwuja'ri ngwäri ngwanni ngwujaw ngwülibinä ngwüji ngwülibinä ngwüji gwanni ngwayu. ⁴ Lanni la'ti äti ämning Ngwaalu, lima je ngwaalu ngwudi didlä ndee rimiyi ya'ranya nunnu aa'ti la engga buri gwudi Ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi näji gwudi Kirictu, gwanni gwuru gi'remna gidi Ngwaalu.

⁵ Ndi ari nyii la'ti ondaja gwani yigo'ro yäri, aar be ani Yicu Kirictu gwuru Deleny na gwani

yigo'ro yäri liru ngwinäd ngwalu läpijä je yiuru gwani Yicu. ⁶ Ndi ari Ngwaalu ngwanni ngwaru, “A buri o'rralu gidirimänü,” ngwuru gwanni ngwadi gäbici buri ngwo'rralu giyigoranu yege aar nje o'rracalu ndi bebere gwudi näji gwudi Ngwaalu ngwäyanü gwudi Kirictu.

⁷ A be änyängä liru 'dogo yimo yiru gilu yapaar gu yu'rina giyee ndi inggidi ndi ari yiima giyee yipa yindi Ngwaalu ya'ti indi 'dänggäri. ⁸ Dirbä dimbuji nje ngwaalu 'dar aar nje be 'ti i'diyü nyi anadalu, aar nje gwe ngwaalu elalu gidirbänü däri nyi 'ti be mulu nono nyii gwalli ngwäy. ⁹ A nje ngwüji übinälü, a nje 'ti be Ngwaalu dodanu. Aar nje pi nyii 'ti be geradalu. ¹⁰ Yomon reny lüpinä yi'rany yidi Yicu ngwangu ngwäri, nunnu a midi gwüngün 'tädinälü 'to ngwangu ngwäri. ¹¹ Ndi ari nyängä limidu, aar nje be yi'rany gwagilli ngwäy yomon 'dar gwani Yicu nunnu a midi gwudi Yicu 'tädalü ngwangu ngwäri ngwanni ngwati ayi. ¹² Yäy gu no, yi'rany yapu yiuru 'dänggäränü, a be midi ape yiuru 'danggalanu.

Or'temajar ndi ape Yiuru

¹³ Yüllinä ndi ari, “Äny gwämnä Ngwaalu, yäy gu no nyi gwuma be ondaji.” Giligi'rim gilee le'te le'te lidi änni Ngwaalu, a lima änni 'to na yäy gu no ar be ondaji, ¹⁴ ndi ari a lilingidi ndi ari diji dannii di'di'riyā Yicungalu giyi'ranyanu nginde gwunje 'di'riyälü 'to aar nje dünäjalü ngwäyanü ngwüngün nga nga le. ¹⁵ Giyee 'dar

yani mbuji gwalu gwanni gwujaw, nunnu a yimi'ru yanni giyo ndi olati ngwüji 'dar mana na mana, aar gäbici yaying 'tu ngwirälü gwudi näji Ngwaalinga.

¹⁶ Yäy gu no, aa'ti a la mi'ri yigor! Anni adi ngwanginu ngwege poor 'digi'ri, a be nginä'dänü 'dengge, a la gwürlinänü yomon 'dar liyang.
¹⁷ Ndi ari dirbä dege ndee dängränü gwenene dooko na da'ti olanu, diru dadi nje gäbici ar mbuji gu'ru ganni gipa gani näji gwudi gwur'taling ¹⁸ ar äbri ngwäy ndi ombaji ngwony gwanni ngwo ngwenggana ar ombaji ngwony gwanni ngwo ngwa'ti enggana ndi ari ngwong gwanni ngwo ngwenggana ngwadi medadi a be ngwong gwanni ngwo ngwa'ti enggana, gwudi gwur'taling ngwuru.

5

Midi gwege gwudi gerala

¹ A lilingidi ndi ari manari lingeno lege lidi diyängälü mung medadi lanni lijar gwanu gwenene, a läti ngwu'duna Ngwaalu, ngwu'dun gwudi gwur'taling kerala, gwanni ngwa'ti odana ngwuy ngwe gwudi diji dümnä. ² A be gwenene, a gilo lärnü ar jada gwulleny ndi aar nje giki lingina lanni liyang liru ngwu'dun ngwege gwudi gerala. ³ Ndi ari manari lima ar genne, a la'ti la mbüjini lijalu ngwanginu gwanu. ⁴ No, alanga lanni gilona gilingeno gilee, a lärnä ar üpini gwüni ndi ari a la'ti minä ndi aar nje gwallalu mbüny ar be minä ndi ar nje gika ngwu'dunala gwudi gerala nunnu a

midi gwü'rübäji ngwanginalu ngwanni ngwati ayi 'denggenanu.

⁵ Ngwaalu ngwuru ngwanni ngwuge'te nje gwani yi'ral giyee aar nje be ätäda Ligi'rimä lani äñjälü 'to nunnu aar nje gi'tiji yi'ralalu yanni yarung ye. ⁶ Yäy gu no, ar gu icinäda ar gu lenge giyomon 'dar ndi ari anni jarna gilingeno, alanga gilona ngwaalu ngwolanu Gideleny. ⁷ Ndi ari alanga lindi änni gwe Ngwaalu, alanga la'ti indi ngwong ngwängädär je ngwäy ngwe ngwudi ngwanginu. ⁸ Alanga licinädi gwänü, nyi gwaru no, nyi jada ndi erne ndi ji gilingeno ndi nyii ji 'dunu Deleny de. ⁹ No ar je be ge'te aar ru bupi ndi jaiyi ngindenganu manari alanga gilo gilingeno na manari alanga gilo ngwaalu ngwolanu gilingeno. ¹⁰ Ndi ari alanga 'dar, a la dünäci didu'ralu didi pi yelenya didi Kirictu, yi'ral ya 'tädlü 'dar. Ndi ari alanga 'dar ati diji ape gu'ru gani yiuru yüngün yanni yijung ji ndi ape gwele gilingeno. Manari yapung je yanni yijaw na manari yapung je yanni yiki.

O'rajidar Ngwaalinga le

¹¹ A lilingidi ndi ari yiru ange yani denya Kirictung yiru yanni yati nje gäbici ar gwä'ra ngwüjü ngwuja'ri ngwe gwani nginde. Ngwaalu ngwülingidi yigor yäri gilingenalu na äny gwüjädä gu 'to ndi ari yigor yäri yinginni gilingenalu 'danggalu. ¹² Änyängä la'ti ba be ndi orta yigo'ro yäri 'danggalu, ara je be gi'tiji gay nunnu nje le iringini ara je gäbici aang äti ngwuja'ri ngwadi ngwe ondaci ngwüjü ngwanni

ngwati iringini gilingeno aar be erne giliganu.
¹³ Manari anyanga gilo lirlalu giyi'ranu, lirlaladi kay gidi Ngwaalu. Na manari anyanga lu'ru giyi'ranu, yiju'ru nje gwani nga nga! ¹⁴ Amni gwudi Kirictu gwuru gwumati nje nyii lenge ndi ari gwe'te pu gwayu gwani ngwüjü 'dar yäy gu no, ngwüjü 'dar ngwayu. ¹⁵ Na yanni yigabica ngwayi gwani ngwüji 'dar, yiru ndi ari a ngwüjü 'dar ngwanni ngwo, aar midi, aa 'ti ngwa midi gwani yigo'ro yegen mana, aar be midi gwani nginde gwanni gwayu ngwü'di'ra gwumidu gwani ngindenga.

¹⁶ Yäy gu no, 'tu'tu gwenene, engga gwari gwanni nggwo gwänggadiiny gwe ngwüjü, ngwa'ti nje änggadi ngwäy ngwe ngwudi diji dümnä. Na manari nyii länggadi gu Kirictung no gwele gwerre, a be gwenene, gwa'ti nyii ba be änggadi ngwäy ngwe ngwudi diji dümnä. ¹⁷ Yiru ndi ari manari diji dere ndo ndi Kirictu, dima ru diji diyang. Yele yiru yu'rin, yima ele, yima ila yanni yiyang. ¹⁸ Giyee 'dar, Ngwaalu ngwuru ngwärrä je ngwanni ngwo'rajidiyi nje ngindenga le Kirictu gwe, aar nje ätädani yiiru yidi o'rajidiyi ngwüjü Ngwaalinga le. ¹⁹ Any gwadi ari Ngwaalu ngwo'rajidaar ngwüjüngä le Kirictu gwe ngwuje 'ti gi'tiji keng gwegen aar nje be aw ngwuja'ri ngwe nunnu ar gwe o'rajidiyi ngwüjü Ngwaalinga le.

²⁰ Yäy gu no, nyii liru ngwartan gwudi Kirictu ngwükajäär je, nono ma Ngwaalu giligo'ro lüngün ngwata je päcälü anyanga le. Gwani Kirictu, lipäcä jälü ndi ari, o'rajidar Ngwaalinga

le. ²¹ Ndi ari Kirictu gwanni gwa'ti ki, gwuge'ta Ngwaalu ar le acajidi ndi ke gwege nunnu 'dünggüngün ar le dünälü ar ru lidi Ngwaalu.

6

¹ Anaku apajidar gu yiiru gwüpäng yidi Ngwaalu, Nggwa je pácälü ndi ari aa'ti ngaa la ape yimi'rä giyee yidi Ngwaalu 'tur. ² Ndi ari nginde gwaru,

“Kaji gidi jayi ngwäy gwüny, nggwu'dinginanga na komon gidi gilängidini nggwugatajanga düwä.”

Nggwa je ci gweneno gaji giru gidi jayi ngwäy gwudi Ngwaalu, gweneno, gomom giru gidi gilängidini.

Yüündä yidi Bulij

³ Ellele gwäri gwä'tüdi gimle kay nda gu diji dere obalu nunnu aa'ti yiiru yäri yäti yi'ral nono yere. ⁴ Nyii be manni ru ngwinäd ngwudi Ngwaalu nyii ola yigo'ro ngwaalu 'dar, ndi or'temaji gwupa, gidirbanü, giyüündänü, giyijülänü, ⁵ ndi pini, giyirna ngwüjänü ngwü'di'rü gündä ndi ape yiiru yini yar ye dilu de, na ngwamu ngwe, ⁶ ndi ju'ri na ndi lenge ndi or'temaji na ndi jayi liguri. Giligi'rim lanni Liju'ru na ndi änni gwanni gwuru 'didanu, ⁷ ngwuja'ri ngwanni ngwäti ngwäyanü na giyiima yidi Ngwaalu. Ngwäbländi ngwe ngwudi dünälü kuy gidi gaama na kuy gidi gängir, ⁸ näji gwe na yiriginä ye, ondaji gwe gwanni gwujaw na gwanni gwuki larru 'didanu, aar nje be engga

lidudiyu ngwüjü. ⁹ Lilinginna, aar nje be engga la'ti linginna. Nyii ru nono minyii ayi, nyii be ele limidu, lipinä, aar nje 'ti be 'rinyiti. ¹⁰ Lirunu gwulleny nyii be jayanu. Liru ngwayi nje be gäbici lonyadu aar nänü. Nyii 'ti äti gonyalu gere, nyii be äti ngwonyalu 'dar.

¹¹ Ligätijä je yigoralu ara je ondaci nga liru ngwüji ngwudi Küründüjing ara je igitiji ngwulem ngwäri 'didanu. ¹² La'ti gwä'rinä ämning gwäri 'danggalu nga be ru ligwä'ra ämning gwalu 'dänggäri, ¹³ A be ndi ari ara je gu gwä'räcänü, a nggwa je ondaci nono yijü, gäbici nje yigor yalu 'to aar ongranu.

Ngaa liru gobo gidi Ngwaalu ngwumidu

¹⁴ Aa'ti nga la gikajidi giyunggu ngwüjingä le ngwä'tüdi ngwikirijin. Ndi ari dünälü na ke lati amatano? Buri na dirim lati gekajide? ¹⁵ Yiru ange yidi Kirictu yätär je dijegor de? Ya'ti a'tur. Yäy gu no, dikirijin da'ti da aar acajidi diji dä'tüdi dikirijin, ¹⁶ Na gobo giru ngwu'dun ngwudi Ngwaalu ga'ti aar äti yi'remna ye yidi didülä. Ndi ari a liru ngwu'dun ngwudi Ngwaalu ngwanni ngwumidu. Anaku ma gu Ngwaalu ari, “Äny gwa ji 'denggenanu nyii eelle gidiliganu degen nyi ru Ngwaalu ngwegen

aar ru ngwüji ngwüny.”

A Deleny ari,

¹⁷ “Yäy gu no, 'tüdär gwänü ngaa ngedana,

Ngaa 'ti akana ngwony nono ngwanni
ngwürngü,
äny gwa je be ape.”

A Deleny diru yiima ari,

¹⁸ “Nyi gwa ru Papa 'danggalu,
na ngaa la ru yiji yüny yanni yiru ngwur na
yera.”

7

¹ Anni ätär gu ngwuja'ri ngwee ngwaru ngwe
Ngwaalu lani ngwumaad ngwüny, ar be ju'riyi
yigo'ro yege ar 'tänü giyi'ralanu 'dar yanni yati
rngiyi ngwangina na ligi'rimä, ar mbütüyi ju'ring
gwani denya Ngwaalinga.

Bulij gwujayanu gwani jo'renyani

² Gi'tüji nje ngwaalinga giyigoranu yalu. Nyii
la'ti ärrjä dijü dere yi'ral yanni yiki, nyii la'ti
'digü'ridi dijü dere, nyii la'ti mbojaja gidüji dere.

³ Äny gwa'ti ondaja ngwuja'ri ngwee nunnu a je
gwe obalu, nggwondaca je gu gwerre ndi ari nyii
lige'ta je giyigoranu yäri ndi ari ma aar ani midi
ar midi ma aar ani ayi ar ayi. ⁴ Äny gwicinä je
gwänü gwulleny ngaa je le iringini. Äny gwuma
ojeme nono gwulleny, gidirbä däri 'dar, jayanu
gwüny 'dar gwa'ti ngwaalinga.

⁵ Ndi ari anni minyii ila nyii obana Majiduniya,
nyii la'ti übidi düwä de a'tur gilingeno läri gilee,
aar nje be yi'ral mbuji yonyadu, na oktajidanu
ji ngwaalu 'dar poor ngwügäbici yedenyo aar
nje gu änänü. ⁶ A be Ngwaalu ngwanni ngwati

nje ätäädä yiima yidi or'temaji ngwüjü ngwanni ngwuralu 'tur, ngwuminje or'temaji ükacä gwe Titüjüng. ⁷ Na ya'ti yani ila gwüngün 'dogo, aar be ani 'to or'temaji gwanni gwumbujiiny 'danggalu. Nginde gwondaci nje ngwuja'ri ngwani ndi ari ngaa lijädi ndi nyi engga, runi gwalu gwulleney ara je yigor enyanu gwani äny, 'di aar nyi gäbici nyi jaiyanu gwulleney.

⁸ Manari ngwuja'ri ngwuma je ümiyi yigor ngwanni ngwükäji nje, nggwa'ti gu gwä'rinä ngwäyänü minyi ni gwä'rinä ngwäy gwoko ngwänggädi ndi ari ngwuja'ri ngwuma je gwü'ra kaji gooko. ⁹ A be gwenene jayanu gwüny gwa'ti ani nunnu ngaa likanu, aar be ru ndi ari runi gwalu gwuma je gäbici ngaa lima jo'renyana. Ndi ari ngaa lima runi anaku bupa gu Ngwaalu ndi ari yima je 'ti mbuja yere yanni yiki gwani änyängä. ¹⁰ Ndi ari runi gwanni gwändi Ngwaalu, gwati apa jo'renyaning ngwügäbici ngwüji aar gilängidini. Gwa'ti äti gwä'rining ngwäyänü. A be runi gwudi didlä, gwati apa yi'rany. ¹¹ Ombajar be runing gwanni gwändi Ngwaalu gwuma ärrä ange 'danggalanu. Gwuma je gäbici ngaa lima undi ngwäy gwuma je iye yigoranu. Ngaa lima gwalli ngwuy giyi'ral yanni yiju yiki. Ara je güündä ape ngaa kanu, yima je be 'täjalü ndi ari ngaa lämniny ngaa ru lüny. No yiru yima je gäbici ngaa lima obalu diji de danni dapu gwuki. Yi'ral ye giyee 'dar ngaa lima gwallini yigo'ro yalu ndi ari ngaa lijaw nono giyi'ral giyee. ¹² No 'di ngwuja'ri ngwanni ngwükacä je ya'ti ani diji ndoo danni darräar yi'ral yanni yiki, aar be ru ndi ari äny

gwubupa nda je enggaci ngwäyänü Ngwaalu aang engga yigo'ro ye yalu ndi ari ngaa lige'te nje gu ngwäyänü 'didanu. ¹³ Yiru giyee 'dar yanni yiminje gäbici nyii or'temaji or'temaji gwe gwalu.

A be yoko mana ndi or'temaji gwäri, gwece gwece lijayananu ndi engga awa Titüj gwujayanu. Ndi ari nga nga 'dar lima gataji Titüng ligi'rimä lüngün düwä. ¹⁴ Nggwiringinä je gwe ndi Titüj na nga nga la'tiny apiyu yaaru gwani ngwuja'ri ngwee. Na 'to yi'ral 'dar yanni yicar je ye yiru 'didanu na gwenene yima enggani ndi ari iringini gwäri 'danggalu ndi Titü gwuru 'to 'didanu. ¹⁵ Na ämni gwüngün 'danggalu gwojemana mung diwayini ndi ari awa nga nga 'dar, gwu'dengenacanga ngaa gwä'ri yirnü yigor ye yijaw nga denya. ¹⁶ Äny gwujayanu ndi ari nggwicinä je gwänü nda je gu gatada ngwäyänü giyi'ral 'dar.

8

Ätä ligor le

¹ Gwenene lani ngweengga, nyii linana je ndi ar je enggaci ngaa lenge yimi'ra yanni yätädi je Ngwaalu yi'donga yidi Majiduniyang. ² Ngindenga limiminnäär je nono aar ji gidirbänü dipa, aar be jayanu gwulleny giyiwai yegen yiki aar gäbici aar ge'te yigor ye 'didanu aar 'ti rüdi ngwu'rid ndi ätä. ³ Äny gwuru gwänggädi nje ndi ari yimäjidäär je yanni yätäär je aar pani giyima yegen. Yige'taar je 'dar yigo'ro ye yegen gwu'ren, ⁴ aar nje päcälü

gwulleny ndi ari yipa gu'ru 'denggen ndi emadi giyiiranu giyee ndi gataji ngwüjü düwä ngwanni ngwuju'ru ngwudi Ngwaalu. ⁵ Ya'ti aar je gu ärrü anaku ge'taji nyii gu ndi aar je ärrü aar be ätädi Delenya yigo'ro yegen gwerre gwerre, aar nje be ätädi anaku bupa gu Ngwaalu. ⁶ No nyii be päci Titüjüngalü, ndi ari ngwumedaji yiiru giyee yidi yimi'rü 'to 'danggalu yanni yiming ye 'di'ri gwele gwerre. ⁷ A be anaku gendadu gu giyi'ral 'dar ngwaalu ngwani ämni Ngwaalu na ngwaalu ngwani ondaji, na ngwaalu ngwani bebere, na ngwaalu ngwani undi ngwäy giyi'ral 'dar, na ngwaalu ngwani ämni gwalu 'dänggäri, ombajar be ndi ari ngaa gilo 'to ligendanu giyiiru giyee yiru yimi'rü yani ndi ätä.

⁸ Äny gwa'ta je linyaca ngwuja'ri ngwee yiima ye, nyi be bupi ndi idäji 'didanung gwudi ämni gwalu ngwüjü ngwu'ter ngwanni ngwiti je yigoranu. ⁹ Ndi ari ngaa lilingidi yimi'ra yidi Deleny dege dani Yicu Kirictu, ndi ari nginde gwünänü, a be gwani nga nga, ngwube ru diwayi, nunnu aar je niyänü.

¹⁰ Na ngene äny gwa je ola ngwuja'ri ngwe ngwüny ndi ari yiru ange yanni yijayana 'danggalu giyi'ral giyee, nga nga lanni liru yi'ra gwerre gwerre ätädi gwe 'tu'tu didläyü duubu, ya'ti ani ndi aang ätädi 'dogo, aar be ani 'to ndi ari ngaa gu jada no. ¹¹ Gwenene medajar yiiru giyee, nunnu a jada gwanni gwüminängä ngwuru gwanni gwadi aar elati yiiru ye yalu a je medaji. ¹² Manari bupi gwuma ji ngenone, angidaji gwa aar ämni anaku äti gu diji, ya'ti ya

ru nono anaku aa'ting gu äti. ¹³ Giyee ya'ti ani ndi ari ngaa onjani loko a be loko am'ratani aar be ani ndi ari ngaa ubidanu. ¹⁴ A be gwenene onje gwalu gwa gendaci ngindeng je lanni la'ti äti gwegen, nunnu aji a onje gwegen gendaci ngwüjü ngwanni ngwa'ti äti, nunnu a ubidanu ji. ¹⁵ Anaku üllinäär gu ndi ari, "Gwanni gwati gwü'räji gi'du gwonyadu gwulleny gwati 'ti äti gwonyadu gwulleny na gwanni gwati gwü'räji gi'du gwoko gwulleny gwati 'ti äti gwoko gwulleny."

Titüj gwükäjäär ngwele Küründüj

¹⁶ A be nggwuca Ngwaalinga yäy 'tu ngwanni ngwätädi Titüjng ligor gilee liru nono ligor lüny gwani nga nga. ¹⁷ Ndi ari nginde gwa'ti nje 'dengenaca päcingälü gwäri 'dogo, nggwo be gwadi je elaca ligor le lüngün gwiti ligoranu gwulleny. ¹⁸ Nggwo gwükäjiiny diweengga de danni dati yi'doonga 'dar ortada, gwani yiiru yüngün yidi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwu-jaw. ¹⁹ Yanni yigendana ndi ari nginde gwäbrä gi'doonga gidi Ngwaalu ndi ari nyii le ru gimaad nyii le ape ngwony ngwanni ngwätädäär nje ndi inggidi enyanu gwudi yigor yalu ndi gataji ngwüjü düwä nunnu a Ngwaalu näjini. ²⁰ Nyii larngana ndi ari aa'ti diji dere dinje gatada ngwuja'ri nono gwani äpini gwudi angidaji ng-geew gwudi gätini yigoralu. ²¹ Ndi ari nyii lapu yi'rendenya ndi ärrü yi'ral yanni yindi kayalu, ya'ti ani nunnu ngwäyänü ngwudi Deleny 'dogo, aar be ani 'to ngwäyänü ngwüji.

²² Äny gwa je ci 'to nunnu gwuminyii ükajä aar ila diweengga de danni gwällinä 'dengge yiiru yonyadanu ndi ari nginde gwati ligor enyanu, na gwenene gwitana ligoranu gwulleny gwani icinäü gwüngün 'danggalu. ²³ Na gwani Tütüj, gwuru gimaad güny giyiiru yanni yati nje ape yani nga nga. Na gwani ngweengga ngwege ngwuru ngwanni yi'ra yidi yi'donga yidi Ngwaalu na denya gwudi Kirictu. ²⁴ Yäy gu no, inggidar be ämning gwalu gwani ngindenga 're'dr nunnu a ngwikirijin engga ndi ari ngwuja'ri ngwanni ngwuca je ngwe, ngwäti ngwäyanü na iringini gwäri gwuru ange 'danggalu.

9

Olada ngwüjü ndi imäjidi

¹ Ya'ti yere yanni yada je üllijä gwani äpiji ngwüjü gwudi Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru yiiru. ² Ndi ari äny gwülingidi ngaa libüdü yigoranu ndi ge'tajidi ngwuy, äny gwiringinä yi'ral ye giyee ngwüjänü gwudi Majiduniyang, nje ci ndi ari 'tu'tu didläyü duubu nga nga ngwaalu ngwani Akayiya liju mama ndi ge'tajidi ngwuy ndi ari enyanu gwudi yigor yalu gwuma 'ritiya ngwüjü ngwonyadu gwani yiiru yidi ätä. ³ A be äny nggwo gwükacä je ngweengga nunnu aa'ti iringini gwäri 'danggalu giyi'ral giyee gwa ru 'tur ngaa be ji mama, anaku ci nje gu ngaa ladi gu ru. ⁴ Ndi ari manari gwere gwudi Majiduniyang gwuminyii le ila ar je mbuji la'ti ju mama, yaaru nje be ape. A be yaaru ya je apani, gwani icinä gwanni gwicinädiiny gu 'danggalu.

⁵ No nyi be ari yiru gu'ru ndi päci ngwenggalu aar madina aar ila 'danggalu, ndi ari aar gege'ta yi'ral mama aar mbuji 'to angidacing yigor ye yalu 'didanu gwanni gwara gwe. Na ndi ari angidaci nggwee ji mama ligor le 'didanu aa'ti gwa ru ligor le lini!

Kwoy ligor le 'didanu

⁶ Diwayinar ngwuja'ri ngwee, ndi ari nginde gwanni gwati kwoy gwooko gwati mbuji 'to gwooko na gwanni gwati kwoy gwonyadu gwati mbuji 'to gwonyadu. ⁷ Ati diji ge'te anaku ca gu ligor lüngün, aa'ti da ge'te ligor le limänü yaa yiima ye, ndi ari Ngwaalu ngwati ämni dijü danni dati ge'te ligor le lijayanu. ⁸ Na Ngwaalu ngwäti yiima ndi aar je onjaci yimi'ra yüngün 'dar aar ji 'danggalu, nunnu ngaa mätinälü giyiiru yanni yijaw giyi'ral 'dar na kaji 'dar ngaa je mbuji 'dar yanni yiminä je. ⁹ Anaku üllinäär gu ndi ari,

“Nginde gwuma ge'te angidajing gwüngün gwuma badalu
ngwüji ngwonyadu ngwanni ngwuru ng-
wuwayi,
jayi gwüngün gwujalu gwur'tal!”

¹⁰ Gwenene nginde gwanni gwati ätä dijü yuula ngwuje kwoy ngwätä dijü yona ngweny, gwa je monaci 'to gwa je onjaci yuula giyilü gwa je üngriji girunyanu gidi jayi gwalu. ¹¹ La je niyänü giyi'ral 'dar nunnu ngaa ätä ligor le lijayanu giyomon 'dar na ätä gwe gwudi ligor lalü

lijayanu, ngwuja'ri ngwee ngwägibici ngwüjü ngwa ci Ngwaalinga yäy 'tu gwani alanga.

¹² Yiiru giyee yanni yati a je ärrü ya'ti monaca ngwüjü ngwudi Ngwaalu 'dogo, yati irälü ngwuja'ri 'dar ndi ondaji gwudi ci Ngwaalinga yäy 'tu. ¹³ Ndi ari yiiru yanni yima ye inggidi yigo'ro yalu, ngwüji ngwa ortada Ngwaalu 'dengenaci gwe gwanni gwati gwujana inggiding gwalu gwani ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi Kirictu na gwani ätä ligor le lijayanu ndi a le acajidi na ndi acajidi gwalu ngwüjüngä le ngwu'ter.

¹⁴ Ngindenga ndi otaci Ngwaalingalu gwegen gwani bupi gwalu, yigor yegen ya ji 'danggalu nunnu gwani yimi'rü yidi Ngwaalu yanni yima irälü 'danggalu. ¹⁵ Yäy 'tu gwani Ngwaalu ndi angidaji gwüngün gwanni gwati 'ti gwa ar gwe burni ndi ondaji!

10

Bulij gwuruca yiiru yüngün

¹ Üllänü gwe jilänü gwe gwudi Kirictu, äny gwa je päcälü äny gwani Bulij gwanni gwati gwe ari gwuru dideny ma le ji, mung be ji ngwaalu ngwolanu ngwube 'ranu. ² Äny gwada je ci nyii 'ti gäbica ndi nyi 'ranu ma ar ji, ndi ari äny gwubupa ndi 'ranu ndi ondaci ngwüjü ngwanni ngwati ari nyii lelella yi'ral ye yidi didlä ndee. ³ Anni raar gu ndi ari alanga gilo gididlä ndee a be la'ti dugidu yära anaku ati gu ngwüji dugidi yära ngwudi didlä. ⁴ Ngwäbländi ngwanni ngwudugidar ngwe, ngwä'tüdi ngwudi lingeno lidi didlä, aar be ru manni ngwäbländi ngwanni

ngwuru yiima yidi ligi'rim ngwäti yiima ndi pä yundi'ralu yanni vojema nono, ⁵ alanga läti yiima ndi dami garnating gwuru 'tur gwanni gwadi alliji ligo'rala ndi bebere gwudi Ngwaalu ar määtä yi'ralalu yere 'dar ar je gekajalu ar je gäbici aar 'dengenaci Kirictung. ⁶ Na ma ji ma 'dengenaci gwalu mbuti, nyii la be ji mama ndi reraji nyurtanu gwe gwere gwanni gwa ji.

⁷ Nga nga lati ombaji ngwony nono poor 'dого. Ma diji dere dicinänü ndi ari diru didi Kirictu, gäbicär ngwengga mana ndi ari nyii lidi Kirictu liru 'to nono rung gu nginde. ⁸ 'Di manari äny gwuma iringini ngwaalu gwere gwügätinä linginalu yeleny ye yanni yigi'tijäär nje Ngwaalu nunnu ara je ye allijala ndi ari ara je ye i'diyi gidiyängälü, ya 'ti yiny apiyi yaaru. ⁹ Äny gwa'ti gu aru no, ngaa je iye yedenyo ngwuja'ri ngwe ngwüny ngwee ngwulli nje. ¹⁰ Loko 'danggalanu lati ari, "Ngwuja'ri ngwüngün ngwüni aar ojeme, ma ar le be ji ngwäyälü, ngwube o'ralu ngwuru gu'ru gooko a ngwuja'ri ngwüngün ru 'tur." ¹¹ Ngwüji ngwanni ngwati gu ari no, aar lenge ndi ari nyii liru ngwuja'ri minyi erne, minyii be ji ngwäyälü, nyii la be ru yiiru.

¹² Nyii la'ti jädi ndi übidi yigo'ranu yäri ngwüji ngwe ngwoko ngwanni ngwati näji yiima yegen. Ma aar idi yigo'ranu yegen yigo'ro ye yegen na aar übidi yigo'ranu yegen yigo'ro ye yegen, ngindenga la'ti bebera. ¹³ A be nyii la'ti la iringini giyiuru yanni yätädäär nje Ngwaalu gwelleny nyii dambdani garci, a be nyii gwä'rini

iringining gwari giyiru yanni yigi'tijäär nje Ngwaalu yiuru yima ele 'di yima obana 'danggalu. ¹⁴ Nyii la'ti la dambdani gweere ndi iringini gwari anaku aadi aar gu ru adinari nyii lima 'ti indi 'danggalu, ndi ari lima je le ele gweere ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwujaw ngwudi Kirictu. ¹⁵ Na nyii la'ti la dambdani garci gari nyii iringini giyiru yape je ngwüji ngwu'ter. Ge'taji gwari gwuru ndi ari anaku gendadu gu änni Ngwaalu gwalu ndi 'tänü, ngwaalu ngwudi yiuru yari 'danggalanu ya gendadi ya ongranu, ¹⁶ nunnu nyii ondaji ngwuja'ri ngwe ngwanni ngwujaw ngwaalu gweere 'danggalu. Ndi ari nyii la'ti bupa ndi iringini yiuru ye yapina ngwaalu ngwudi diji di'ter. ¹⁷ A be, "Gabicar gwanni gwadi iringini, ngwiringini Gideleny." ¹⁸ Ndi ari nginde gwa'tüdi gwanni gwati gwällini ligo'ro lüngün gwati aar änni, ngwube ru nginde gwanni gwati Deleny gwällini.

11

Bulij na ngwoo'ra ngwükajäär je ngwuru ngwu'duru.

¹ Nggwe'taja ndi ari ngaa geraji lani gwoko giye'rr yuny. A be nggwülingidi gu ndi ari ngaa lima gu ru. ² Ligor litinyänü gwulleny gwani nga nga, ligor le lidi Ngwaalu any gwüminija je gaga gidur de'te pu dani Kirictu, nunnu ngaa je gi'tiji ngindeng kay nono gu'taara giju'ru. ³ A be yedeny giyo yitiny ndi ari anaku i'daja gu düüngä Awang kaci gwe yi'rinya, ndi ari aa'ti

nga la gäbici dijü dere ndi gwürli yigor yalu ndi ämnä gwanni gwuru 'didanu na ämnä Ngwaalu ngwanni ngwuju'ru ndi Kirictu. ⁴ Ndi ari manari dijü dere dima ila ara je ondaci Yicu gwe gwu'ter gwä'tüdi gwanni gwondacara je gwe gwerre, na manari ngaa lima ape ligi'rämä li'ter lä'tüdi lanni lapanga gwerre na ngaa ämnä ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwu'ter Ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwanni ngwämnä je gwerre, yata je ape puprang. ⁵ A be äny gwa'ti änggädi ndi ari nggwokana gu'ru ngindenga licaar je “ngwoo'ra ngwükäjäär je ngwupa.” ⁶ Manari nggwa'ti ubu kinene ndi ondaji, a be nggwa'ti ami'ratu bebereng. Yenggacara je giyee gilingenalu kaji 'dar.

⁷ Yärrü nje yanni yiki anni minyi ülläji ligo'ralu lüny nunnu nga je allijala nga je ondaci ngwuja'ri ngwanni ngwujaw ngwudi Ngwaalu nga je 'ti minädi gony nono gere? ⁸ Nggwügiridinä yi'doonga ye yi'ter aar nyi ätädi gwani nga nga nunnu nga je äpiji yiiru. ⁹ Na gaji ganni gijar ge nyi bupi gony gere nggwa'ti äbinginä dijänü dere 'danggalanu kong gere. Ndi ari ngweengga ngwanni ngwändi Majiduniya, yätädär nje yanni yibupi nje. Nggwetaca ligo'ro lüny nda je äbinginänü yi'ral ye yere, a nggwa'ti gwa je gu äbinginä a'tur. ¹⁰ Anaku 'didanung gwudi Kirictu 'dunggüny, dijü dere da'ti ngwaalu 'dar ngwani Akayiya, diny dünäji ndi iringini nggwee gwüny. ¹¹ Ange gwuru? Ndi ari nggwa'ta je ämna? Ngwaalu ngwuru 'dого ngwe'te pu ngwülingidi ndi ari nggwämnä je.

12 Nggwadi gwuji yiiru giyee yape nje gweneno nje ärrî nunnu aa'ti nggwa ge'te gay a gu ngwüji mbojaji aar 'tädlü ndi ari ngwubidiiny ngwanu giyi'ralanu yanni yati aar gu iringini. 13 Ndi ari ngwüji ngwanni ngwuru gu no, ngwä'tüdi ngwoo'ra ngwükajäär je 'didanu, ngwuru ngwüji ngwapu yiiru aar ye i'däji ngwüjänü, ngindenga lati arri nono ma aar ru ngwoo'ra ngwükajäär je ngwudi Kirictu. 14 Aa'ti ya je allijalu ndir ndi ari dijego'rr giligo'ro lüngün dati arri nono mung ru gi'rr gidi buri. 15 Yäy gu no, ya'ti ya ru yirnü ndi ari ngwinäd ngwüngün arri nono ma aar ru ngwinäd ngwujaw. A be ndi mi'ra gwegen ngwadi ru nono yiiru yegen.

Bulij gwiringinä gidirbanü düngün

16 Nggwo're nggwari mana aa'ti diji dere da ji ndi ari äny gwuru de'rr. A manari ngaa lari äny gwuru de'rr, ämnäciny be nono de'rra nunnu nyi iringini gwooko. 17 Yanni yaru nyi ye gweneno, ya'ti indî ndi Kirictu a be yondaji nje nono dijü diru de'rr di'ranu ndi iringini. 18 Ndi ari lonyadu lanni lati iringini yigo'ro ye yegen nono ngwüji ngwudi didlä a mine nggwarra nyi 'ti be iringini 'to. 19 Ndi ari yiru gu 'danggalu liru ngwüji ngwäti bebereng ata be geraci ngwe'rra läni ngaa jayanu. 20 'Didanu ngaa lati geraci dijü läni ma ara je ärrî yinäda, ma ara je raji 'ter, ma ara je gu mbojaji, ma ara je gu allija ligo'rala, ma ara je mi'ri dirke de ngwäyanü. 21 Yaaru yapeny ndi nyi ari nyii lami'rati ndi ara je gu ärrî no! A be anni runy nono dijü dondaja ye'rra, amni 'dar yanni yibupa je ngwüji

ngwee ndi ari ye iringini, yiny ye iringini 'to. ²² Manari laru liru Ngwibrü, any gwuru Dibrü 'to. Manari laru liru ngwüji ngwudi Yijirayil, any gwuru diji didi Yijirayil 'to. Manari laru liru yiji yidi Äbrayim, any gwuru gu 'to. ²³ Ngindenga laru liru ngwinäd ngwudi Kiricto? Any gwondaja nono miny rlali ki'ranu, any gwujayana 'denggegen! Any gwupana yiuru 'denggegen, nyi ji korkon yomon yonyadu, aar nyi pidani gwulleney, nyi ru gwadi ayi yomonanu yonyadu. ²⁴ Yomonanu tudini (5) a nyi Ngwüyawüd pi lalale yomonanu küüri rom (40) ngwäbrini ge'te. ²⁵ Aar nyi pi guura ge yomonanu tä'ril (3). Aar nyi aci yo'rr ye gomom ge'te. Nyi ke bälükä gwänü yomonanu tä'ril (3), nyi ji gidiliganu giyaanu gangin gangin na ngwülü ngwülü 'di a ngwaalu u'ri. ²⁶ Nggwati ji gidilä giyomon 'dar, a nyi yi'ral yiki mbuji ngwubirta ngwudi yaw, ngwu'ram, ngwüji ngwuru Ngwüyawüd, ngwüji ngwuru Garany, giyündäränü, giyündär poor, giyaanu na ngweengga ngwanni ngwuru ngwu'duru, ²⁷ Nyi gwapu yiuru gwundu ngwäy, nyi jalu ngwäy ngwe dilu de, nyi jalu ngwamu ngwe, nyi jalu ngwäädä ngwe, nyi erne enying, a nyi dirun eny, nyi erne ngwureda. ²⁸ 'Dar giyee, nyi be o're ati nyi ligor päci yi'donganu yidi ngwikirijin yomon 'dar ndi nje ombaji. ²⁹ Gwindi ne gwa muli nono nyii gwe 'ti be mulu nono, gwindi ne gwa i'di giyi'ralanu yiki, aar nyi 'ti be u'diyanu nyi rüniji.

³⁰ Manari aar ani iringini, nggwa be iringini yi'ral ye yanni yinggidiny gwami'ratu.

³¹ Ngwaalu ngwuru Papa gwudi Deleny dege dani Yicu gwanni ngwortana gwur'tal, ngwuru gwülingidi ndi ari nggwa'ti ondaju yi'duru. ³² Dartan didi gündär gidi Dimajiging danni dimäti yeleny ye yidi Deleny dani Arataj, dirädiny kündär gani Dimajig nunnu aar nyi määtä. ³³ Aar nyi be ngweengga 'tüyä aar nyi ülliyä gi'ram ge kubu'ru kundi'rr, nyi gwannada aar nyi 'ti mäti.

12

Yanni yänggädi je Bulij dilingidu

¹ Äny gwäti ndi iringini. Äny gwülingidi gu ndi ari yä'tüdi gu'ru, a be nggwada je ondaci gwenene ngwuja'ri ngwudi Kirictu ngwenggacar nje dilingidu na ngwanni ngwü'täjing jälü. ² Äny gwülingidi guru ge'te ndi Kirictu ngwüdlä ngwe 'di na kwo'rongo ngwanni ngwuma ele, gimätäär aar ge ele kerala. Ga'tiny ge lingidi yi'ral ndi ari gindi ngenone ngwanguu ngwe yaa ngwa'ti ngwe indä, ya'ti nje lingidi Ngwaalu ngwuru gwülingidi je. ³ Na äny gwülingidi ndi ari diji ndee ngwanguu na 'ter ngwanguu, ya'ti nje lingidi, a be Ngwaalu ru gwülingidi ⁴ gimätäär aar ge allu bruduj ngwu'dingini yi'ral ye yiru 'ter ya'ti ya ye diji dümnä ondajalu. ⁵ Äny gwa iringini diji de danni diru gu no, äny gwa'ti gwa iringini ligo'ro le lüny nyi be iringini 'dogo ami'rati gwe gwüny. ⁶ Na manari äny gwäti ndi iringini, äny gwa'ti gwa ru de'rr, ndi ari äny gwadi ondaji ngwuja'ri ngwanni ngwuru

'didanu. Yinje be gäbici nunnu aa'ti diji dere diny engga ndi ari äny gwurana gu'ru giyi'ral yanni yänggäding je ngwuje 'dingini 'dünggüny.

⁷ A be nunnu aa'ti äny gwa iringini gwani 'täälü nggwee gwupa gwätädäär nyi, aar nyi be gi'tiji dügi ngwanginu ngwüny dindi gidijego'rr nunnu aar nyi de gwü'rä nunnu aa'ti äny gwa iringini. ⁸ Nyi be päci Delenyalu yomonanu tä'räl (3) ndi ari aar nyi apada, ⁹ aar nyi be Deleny ci nu, "Yimi'rü yüny yimbutu 'dunggunga, ndi ari yiima yüny ya ang mbuti ndi ami'rati gwunga." Yäy gu no, äny gwa be jayananu ndi iringini ndi ami'rati gwüny, nunnu a yiima yidi Kirictu ji 'dünggüny. ¹⁰ Yiru yanni yigäbici ny gwani Kirictu, nyi jayanu ndi ari äny gwami'ratu, nyi ami'rati ndi aar nyi lo, nyi ami'rati giyüündänü, aar nyi übinälü na giyi'rendenyanu. Ndi ari ndi ami'rati gwüny, äny gwojema nono.

Awa doo'ra dükajäär dati linginni

¹¹ Äny gwaru nono de'rr. Nga nga liru ligäbici nyi gu be ru no, nga nga liru ladi nyi ortada ndi ari äny gwa'ti okana gu'ru "Ngwoo'ra ngwükajäär je ngwupa," 'di minyi ni ru 'tur. ¹² Yi'ral yanni yati inggidi do'ra dükajäär, yi'remna, allijalu ndir na yi-ima yärrinä 'danggalanu or'temaji gwe gwupa. ¹³ Nga nga lokana gu'ru awa giyi'doonga yi'ter, 'dogo ndi ari äny gwa'ta je äbinginänü yi'ral ye yere a'ture? Düdänijinyänü manari yima je äriji yanni yiki!

¹⁴ Äny nggwo gweneno gwuju mama ndi ila 'danggalu komonanu tä'räl (3). Äny gwa'ti gwa je

äbänginänü yi'ral ye yere, ndi ari äny gwubupa je 'dogo, äny gwa'ti bupa ngwony ngwalu. A be 'to yiji yä'tüdi yadi gikiji papanga je, a be papanga ru ladi gikiji yiju. ¹⁵ No äny gwa jayanu nda je gi'tiji yi'ralalu 'dar yäti nje 'di gwa je gi'tiji ligo'ro lüny 'to. Manari äny gwämnänä je, ii nyii be ämnäni gwooko? ¹⁶ Aar gu be ru manari yiru gu ndi ari äny gwa'ta je äbänginü yi'ral ye yere. Nyi be ru diji dägädäjänü no, nga je gu mami'ranu 'ti'tir! ¹⁷ Äny gwumbojaja je gony nono gere ngwüji ngwanni ngwükäcä je? ¹⁸ Äny gwüpäcä Titüjängälü ndi ari ngwila 'danggalu, nje ükäjä diweengga de dege. Titüj gwa'ta je gu mbojaja. Gwumbojaja je gu? Ya'ti nje ärrü ligi'rim le'te le'te nyi gwuji gay ge'te po?

¹⁹ Ngaa liju ndi ge'taji kaji 'dar gwele ndi ari, änyängä liruca yigo'ro yäri 'danggalu? Bäri, nyii londaja ngwäyanü Ngwaalu liru ngwüji ngwämnä ndi Kirictu. Na bupi gwäri lani ngwumaad, gwuru ndi ari ara je oda gilig'i'rim. ²⁰ Yedeny giyo yitiny ndi ari minyi ila 'danggalu, äny gwa je mbuji giyi'ral ya'ti nje minü na ngaa liny mbuji yi'ral ye ya'ta je minü. Yedeny giyo yitiny ndi ari minyi ila äny gwa je mbuji likadu, nggwa je mbuji giyü'düny, nggwa je mbuji güündä gapa je, nggwa je mbuji ngaa lü'ri'tidänü, laru ngwulem, nggwa je mbuji länijä ngwüjü nono, lipiya yigo'ro, nggwa je mbuji ngaa li'digwü'ridi. ²¹ Yedeny yitiny manari nggwuma ila 'danggalu mana, Ngwaalu ngwüny ngwuny okeye ngwäyanü ngwalu äny gwa be arada ngwüjü ngwoko ngwonyadu

ngwanni ngwapu gwuki gwerre aar 'ti be jo'renyana ndi rngi, gÿijjin na giyidigany yegen yanni yärrä je.

13

Ola gwudi m'ri ndi arngani

¹ Yiru ndi ari gomom nggee gadi ru tä'r'il (3) ndi ila 'danggalu anni lingidär ndi ari gitab garu nu, "Yi'ral yere 'dar a ngwüji ji rom (2) na ji tä'r'il (3) aar je 'dingini gilingla legen yanni yänggädär je." ² Nggwärngädä je gwerre anni jar gomom nggoo giru gi'ra rom na gwenene nggwa'ti gito 'danggalu, nggwo're nggwa je arnga mana yi'ral ye ye'te ye'te. Nga je ci manari äny gwuma ila, lele lanni lapu gwuki gomom nggoo na gwere gwu'ter ngwüjänü, la'ta be liny inä mana. ³ Anni bupangaa yiima aar inggidi ndi ari Kirictu gwondäji nyi gwe. Nginde gwa'ti ami'ratu 'danggalanu ngwube äti yiima yipa 'danggalanu! ⁴ Ndi ari 'didanu nginde gwüpädäär kü'ri gwami'ratu, a be nggwo gwumidu yiima ye yidi Ngwaalu. Yiru gu ye'te ye'te ndi ari nyii gilo 'to lami'ratu a be yiima ye yidi Ngwaalu, nyii gilo limidu ndi ara je äpiji yiiru.

⁵ Didimär yigo'ro yalu ngaa engga ndi ari ngaa gilo lämnä Ngwaalu, miminnär yigo'ro yalu. Ngaa la'ti gu lingidi ndi ari Yicu Kirictu nggwo 'danggalanu, manari ya'ti gu rüdi, ngaa lima be ru ngwüji ngwuma je didimi nggwee gwanna. ⁶ Nyii licinänü ndi ari ngaa la gu lenge ndi ari didimi nggwee ngwa'ti nje gwännädi. ⁷ Nyii

otaca Ngwaalingalu aa'ti ngaa la ape yi'ral yanni yiki. Nunu aa'ti ngwüji ngwengga ndi ari nyii ligwällinä ndi didimi, aar be ru ndi ari ngaa je ärrä yanni yiru 'didanu, manari nyii lima ru nono lima 'ti icä ndi didimi. ⁸ Ndi ari nyii la'ti la burni ndi ape yi'ral yere yanni yä'tüdi 'didanu a be 'didanu ru gwärrüiny. ⁹ Nyii lati jayanu manari nyii lami'ratu ngwaalu ngwere, ngaa be ojeme nono. Nyii be otaci Ngwaalingalu ndi ari ngaa ru ngwüji ngwumbutu. ¹⁰ Na yanni yigäbüciny nga je be üllijä ngwuja'ri ngwee nggwa'ti gito 'danggalu, yiru ndi ari aa'ti nggwa je gu linyaci yiima minyi ila, yiru gu no yeleny ye yanni yätädäär nje Kirictu nga je ye odada aa'ti ya je ye gatu gidüyängälü.

Aganni gwudi mi'ra

¹¹ Gwodanalü, lani ngweengga, jayaranu. İndädär gweere ngaa olati, 'dengenacar päcingälü gwüny 'danggalu. Ngaa ru yigor ye'te pu. Jaralu ladatalu. Na Ngwaalu ngwudi ämnä na adatalu, ngwa ji 'danggalu. ¹² Agannajidar giyinenanu agannajiding gwanni gwuju'ru. ¹³ Ngwükirijän 'dar ngwudi ngeng, ngwaganna je.

¹⁴ Ara je gu yimi'rü ji yidi Deleny dege dani Yicu Kirictu, ara je gu ämnä ji gwudi Ngwaalu, ara je gu acajidi ji 'dar gwudi Ligirrim lanni Liju'ru.

Laro Bible (Bible)
Laro NT

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Laro)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

This text box needs to have content for PT9 to upload is to the DBL.
All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

80c639f7-4569-5ffa-a77d-5df4c223631f